№ 77 აპრილი 10, კვირა 1888 აპრილი 10, კვირა № 77

გაზეთის ღირს

თვე	მან.	კ.	თვე	მან.	კ.
12	10	—	6	6	—
11	9	50	5	5	50
10	8	75	4	4	75
9	8	—	3	3	50
8	7	25	2	2	70
7	6	50	1	1	50

ცალკე ნომერი—ერთი შაური

ივერია

გაზეთის დასაკვეთად და კერძო განცხადებათა დასაბეჭდად უნდა მიმართონ: თვითონ რედაქციას, ახალ ბეზეთოვის ქუჩ., სახლი № 9, ბ-ნ ნიდდეველის საგაზეთოს. გოლოვინის პროსპექტი, წერა-კითხვის საზოგადოების კანცელარიას.

ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრიქონი რვა კაპ.

1877—1888 საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი 1877—1888

გაზეთი „ივერიის“ პირველ აპრილიდამ წლის დამლევამდე ღირს 8 მანათი.

ზედამხედველი კომიტეტი ტფილისის სათავად-აზნაურო ბანკისა აუწყებს ბ-ნთ დამფუძნებელ წევრთ და წევრთ მსესხებელთ, რომ ბანკის წესდების 82 §-ის ძალით 14 მაისს ამა 1888 წ., დილის 10 საათზე, დანიშნულია საერთო კრება წევრთა ბანკის სახლში, სასახლის ქუჩაზე.

კრებამ უნდა განიხილოს და დამტკიცოს შემდეგი საგნები:

1) ანგარიში ბანკის მოქმედებისა 1887 წ. განშალოობაში;

2) მოხსენება თეატრის გადაკეთებისა, ქარავასლის შეკეთებისა და აგრეთვე ყველა ამ ქარავასლაში ახლად გაკეთებულის შენობის თაობაზედ;

3) მოხსენება ბანკის მმართველობისა საგარაუდო ხარჯთ-აღრიცხვაზედ 1888 წლისათვის;

4) მოხსენება ბანკის მმართველობისა საერთო საქ�-ოროებისათვის გადასადების წმინდა მოგების თაობაზედ, რომლიდამაც 35% უნდა გადადებულ იქმნას ამ საგნისათვის;

5) მოხსენება იმ შემწეობის თაობაზედ, რომელიც უნდა აღმოეჩინოს ბანკში მოსამსახურეთა, ეინიკობასა ეს უკანასკნელი ავადმყოფობამ დაიტეს;

6) არჩევანი ზედამხედველის კომიტეტის რვა წევრისა, რომელთაგანაც ა. ს. გამრეკელი, თ. ი. ი. ციციანოვი თავის თავად გავიდნენ და ბ-ნი დ. ქ. ყიფიანი, თ. დ. ი. ავალოვი, თ. რ. შ. ერისთავი, თ. რ. კ. ეანჩაძე და თ. დ. ზ. ბარათაშვილი რიგით გადიან;

7) არჩევანი მმართველობის თავმჯდომარისა ნაცვლად თავ. ი. გ. ჭავჭავაძისა, რომელიც რიგისამებრ ანებებს თავს მმართველობას;

8) არჩევანი დამფასებელის კომისიის თავ-მჯდომარისა ნაცვლად კ. ლ. ფურცელაძისა, რომელიც რიგიამებრ ანებებს თავს კომისიის თავ-მჯდომარეობას. (5—1)

ფელეტონი

ქართველთა შორის

საშინელი სანახაია თურმე თვალ-მოუწვდენელი და საზღვარ-დაუდებელი უდაბნო ქვიშისა, მეტადრე ზაფხულში, თუ ერთი ქარმაც დაუბერა. გამშრალი, ხმელი ჰაერი, ისეთი გაფურებული, თითქო თორნის ალი ეკოსოო; ქვიშა ისეთი ცხელი, რომ რამდენსამე წამში კვერცხი შეიწვება. ეცოს თვალი გარშემო ჰხედავს მარტო ვრცელსა და გაუთავებელს ზღვას ქვიშისას. შორიდამაც-კი არ მოჩანს ბუჩუთული და ამაღლებული რამ, ეიაცა მგზავრს მოაგონებდეს უდაბნოს საზღვარსა. მიწის პირი ფერფერსაფერად გაბტყელებული და გარანდული. ხისა და ბალახის ნასახიც ალბადა ჩანს. იქაურობის მაუყრელ-ბელს სრულებით ეუცნაუბა ბუნებ-ა, თითქო ყოველივე ღვთის გაჩენილი სიმშვენიერე აოხრებულა, ამოსულეტილა, გაეერანებულა იქამდე, ეომ კვალიც აღარ დაუნარჩუნებია

ტფილისი, 9 აპრილი

მართალია, კაცობრიობამ დიდი მანძილი გაიარა განათლების გზით და ბევრი რამ სასიკეთო შეიძინა თავის კეთილ-დღეობისათვის, მაგრამ დღემდის კაცობრიობას თავიდგან ვერ აუცილებია ზოგიერთი ცრუ და მავნე აზრი და მიზიდულობა. დღემდის საუკეთესო წარმომადგენელნი კაცობრიობისა ბეჯითად ებრძვიან ამ მავნე აზრებს და ადრე თუ გვიან შეჭმუსრავენ, მაგრამ ეს ბრძოლა დიდს შრომასა და ბევრს ძალღონეს მოიხდომებს. ამ გვარი მავნე და უსაფუძვლო აზრი ბევრი შეგვიძლიან დავასახელოთ, მაგრამ აქ მხოლოდ ერთს მოვიხსენიებთ. კაცობრიობა შესაძლოა ორ დიდ ბანაკად გავყოთ, რომელთა შორის ქამთა ვითარებას ჯერ-ჯერობით ხიდი არ გაუდვია. ერთი ბანაკი კაცობრიობის განათლებული ნაწილია, რომელმაც შეჭქმნა დღევანდელი ცივილიზაცია, ძლიერნი სახელმწიფონი, მადალი კულტურა და სხვანი და კიდევ წინ მიისწრაფის; მეორე ბანაკი ის ნაწილია კაცობრიობისა, რომელიც მოწყვეტილი და მოშორებულია განათლებაზე და სცხოვრებს განათლების წრის გარეშე ისე, როგორც სცხოვრებდა ათასისა და ორის ათასის წლის წინად. ამ ნაწილს კაცობრიობისას არ შეუქმნია, სხვა-და-სხვა მიზეზების გამო, არც სახელმწიფო წეს-წყობილება, არც მეცნიერება და მწერლობა და არც ძლიერი, რეული კულტურა. აი, როცა ეს ორი ბანაკი კაცობრიობისა ერთმანერთს შეხვდნენ, მაშინ დაიბადა ერთი ძლიერი ცრუმორწმენეობა, რომელიც ეგოდენად ხელს უშლის კაცობრიობის წარმატებასა.

რაც ეს ორი ბანაკი ერთმანერთს შეხვდა, დაიბადა აზრი, რომ ეს მეორე ბანაკი, რომელსაც ქამთა ვითარებამ ხელი არ შეუწყო, ვითომ მოკლებულია ნამდვილსა და ადამიანურს თვისებას და დირსი არ არის განათლებულის, დაწინაურებულის ნაწილის ძმობისა. ჭფიქრობდნენ, რომ ამ უკან ჩამორჩომილის კაცობრიობის გონება ინ ნაირად არის შექმნილი, რომ არ შეუძლიან განათლება შეითვისოს, არ შეუძლიან დაიმკვიდროს ნამდვილი კაცური უფლებაო. აქედგან ის დასკვნა გამოჭეიგდათ, რომ ეს ნაწილი კაცობრიობისა უნდა იყოს მოსამსახურე და მონა დაწინაურებულისა და ადრე თუ გვიან სრულიად უნდა გადავარდეს, რადგანაც არსებობისათვის ბრძოლაში კამათობას ვერ გაუწევს უფროსს, ცოდნითა და თოფ-იარაღით აღჭურვილს მოძმესაო. ეს აზრი დიდი ხანია რაც დაიბადა და შექმნა იმის მიზეზად, რომ მრავალი სისხლი დაადვრევინა კაცობრიობას, მრავალი ერი ამოფხვრა და გაანადგურა. ეს ყოვლად მავნე აზრი დამკვიდრებული იყო მეცნიერებაში და ზოგს დღესაც სწამს იმისი სიმართლე. დღეს მეცნიერების საუკეთესო წარმომადგენელთა ფრთა შეუკვეცეს ამ აზრს და სცდილობენ დაამტკიცონ, რომ ადამიანი, განათლებისა და კულტურის რა ხარისხზედაც უნდა იდგეს, მაინც ადამიანია და მოკლებული არ არის ნიჭსა წარმატებისასა; რომ თვითოეულის ერის გულში ჭტრიალებს დვთაებრივი ნაპერწკალი, რომელიც განათლებულმა კაცობრიობამ-კი არ უნდა გააქროს, არამედ კიდევ უფრო უნდა განაძლიეროს. რამ მიიყვანა მეცნიერება ამ კეთილ აზრამდე? კვლევამ და ძიებამ ადამიანის ბუნებისამ და წარსულისამ. უამისოდ ვერავითარი მადალი ზნეობა და კეთილი ინსტინქტი ადამიანისა ვერას გახდებოდა; მეცნიერება-კი თან-და-თან გვაძლევს საბუთს, რომლის უარ-ყოფა შეუძლებელია. მეცნიერებამ [illegible] ჩინა, რომ დღევანდელი [illegible] განათლებული კაცობრიობა [illegible] ოდესმე იმავე წერტილზე იდგა [illegible] წერტილზედაც სდგას დღეს [illegible] ბუ-ნათლებული ნაწილი კაცობრიობისა, და კიდევ უფრო დაბლაც; რომ დღევანდელს განათლებულს კაცობრიობას გამოუვლია იგივე თავ-გადასავალი; რომ იმისი წინა-პარნი კაცის მეშამელნი ნადირნი ყოფილან და სხვანი. მაშასადამე, მეცნიერებას ადმოუჩენია, რომ ადამიანის ბუნება ყველგან ერთი და იგივეა, მხოლოდ, სხვა-და-სხვა მიზეზებისა გამო, ერთი რომელიმე ერი უსწრობს მეორესა და სხვანი. მეცნიერებამ და ისტორიამ დაგვიმტკიცა, რომ სრულიად დაქვეითებული ერიც-კი ითვისებს განათლებასა, თუ კი იმას ხელს არ უშლიან და იმის ვინაობას პატივსა სცემენ. ამის მაგალითს დღეს წარმომადგენენ ამერიკის ზანგები, რომლებიც, რაკი თავისუფლება მოიპოვეს, წარმატების გზას დაადგნენ. მეცნიერები იძიებენ ნადირ-მყოფთა ერების რწმენას, ხასიათს და ზნე-ჩვეულებას, და იმათს ცხოვრებაში ბევრი რამ სასიკეთო უპოვნიათ, მაგალითად, კაცთ-მოყვარეობა, ზნეობის სიწმინდე, მდიდარი პოეზია, მითები და სხვანი. ძიებამ ისიც დაგვიმტკიცა, რომ ევროპაშის წარმომადგენელნი თვითონ სჩაგრავენ იმ ნორჩს ერებსა, რომ ევროპაშის კულტურა ჭრეკნის და აუძლურებს იმათსა. ერთის სიტყვით, მეცნიერებამ დაამტკიცა და გაამართლა გამოჩენილის ჭეშმბოლტის სიტყვები: «ყველა ერნი წარმატებისა და ბედნიერებისათვის არიან შექმნილნი».

ა. ნ—ლი

ხალხი ამბავი

*** გუშინ, შაბათს, დილის თერთმეტ საათზე მუზეუმის ბაღში გადახდილ იქმნა პანაშვიდი განსვენებულ ბერძეს მოსახსენებლად. ბერძე გარდაიცვალა ამ ორის წლის წინად, 31 ივნვარს 1886 წელს. თვით დასაფლავების დროს იმის პატივის-მცემელთ და ნაცნობთა აზრად მოუვიდათ, ღირსეულად დაეგვირგვინებინათ ხსოვნა განსვენებულისა. ხელ-მოწერით შეგროვეს ფული, გაჰგზავნეს მიუნხენში და გააკეთებინეს ძეგლი—ბრინჯაოსაგან გამოქანდაკებული ბიუსტი განსვენებულისა. ეს ბიუსტი სდგას ქვის კვარცხლბეკზედ მუზეუმის პატარა ბაღში. განსვენებულის სახე დიდის სინამდვილით არის აღბეჭდილი ბრინჯაოზე. პანაშვიდს დაესწრო მთავარ-მმართველი და მრავალი საზოგადოება. ბ-ნმა კობიაკომა წართუოლს თეატრში, სადაც, სხვათა შორის, წაკითხა ჩუხჩუხის მაგიერ ელექტრონი შინნებდა გულის გამაწვრილებლად და, განა არა, ამწარებდა სიამოვნებას. ამ ლექციებზე არა მარტო ის გვატკბობდა, რომ ხელოვანმა ლექტორმა ჩვენს თვალ-წინ ხორც-შესხმულად გაატარა დაუვიწყარი და დიდებული პოეტი საქართველოსი, გრიგოლ ორბელიანი. ჩვენთვის არა მარტო ის იყო სასიამოვნო, რომ გრიგოლ ორბელიანი თავისს ცხოვრებით, ხასიათით, სიბრძნით, აზრით და გულითაც შესანიშნავი ქართველი კაცი ყოფილა, როგორადაც თავის პოეტობით. ჩვენ დიდად ამაყოფილნი და მადრიელნი დავრჩით თვით იმ ამბითაც, რომ ჩვენ შორისაცა ეპოვეთ ახალგაზდა კაცი, რომელსაცა ჰპადენია ციური წყურვილი ჭეშმარიტების ძიებისა, ხალისი საქმის სიგძე-სიგანით შესწავლისა. ეს მეტად სამაგალითო ამბავია ჩვენში.

იმ დროს, როდესაც ჩვენი მეგობრები და ნაცნობები თავიანთის უგულობითა და უაზრობით წარმოგიდგენენ ნამდვილ ქვიშიან, უწყლო

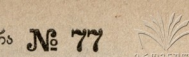

თავის შემდეგაო. ცა ი.ეა მოწმენდილი, თითქო თავის დღეში არა სცოდნია, რა არის ღრუბელიო. ღრუბლის მაგიერ ცაში სდგას ქვიშის ანაცერი ბუქი, მზის სხივებისაგან გახურებული და გაწითლებული. მგზავრს ეხუთება სუნთქვა, უშრება პირი, ულინდება გული, რადგან არსაიდან არა ჰხედება ცხოველ-მყოფელი სიო და ნამი. ჭკარგავს მადას, უსუსტდება თვით-მცნებობა და, მომეტებულ ნაწილად, სწყველის თავის გაჩენის დღესა. იმის სულიერობისა მხოლოდ ერთი ნაწილი-ღა სცოცხლობს და ეს ნაწილიც არის ფანტაზია. ფანტაზია გაფიცხებული და ადღეებულია უდაბნოს გახურებულ ჰაერივითა და მუშაობს დაუღალავად. ფანტაზია იტაცებს მგზავრს უდაბნოს უგემურობისა და ეერანობისაგან. ფრთებ-ასხმულს ფანტაზიას გადაჰყავს მგზავრი იმ დალოცვილს ადგილებში, სადაც მშვენიერ სიოცხლე აუმღვრეველად მიმდინარეობს ხასხას მწვანე ეელებზე, მშვენიერ ჩრდილიან ხეებითა და ჩუხჩუხა წყაროებით შემკულებზე.

რამდენადაც შორს არის ნამდვილი ფანტაზიაზე, იმდენად უფრო საშინელია ყოფა უდაბნოს მგზავრისა. გადის არა ერთი და ორი დღე, მანამ საზარელ უდაბნოში მართლდება ფანტაზია და მგზავრი წაწყდება ყველაფრით შემკულს მწვანოვანს, ოაზისსა, სადაც მართლა წყაროები ჩუხჩუხებენ, სადაც სიცოცხლე ბუნებისა ხდულს და გადმოდის, სადაც მშვენიერი მთა და ველი შემკულია ზურმუხტივით მწვანე ბალახითა და დიდრონის ხეებითა. უდაბნოს ჯოჯოხეთი მგზავრს გადაექცა ოაზისის სამოთხედ, მომაკვდავი კაცი გაცოცხლდა, გამობრუნდა, აოსებოპას კელავ მიეცა აზრი, კაცმა კელავ იგემა სიცოცხლის სიტკბოება, რომელიც იმდენად ძლიერია, რამდენადაც მძიმე და აუტანელი იყო უდაბნოს ერთ გვარი უფერულობა და სულის შეხუთვა.

**

მე არ გამომიცდია მგზავრის გრძნობა, არც მაშინ, როდესაც იგი იტანჯება უდაბნოში ყოფნითა, და არც მაშინ, როდესაც შეაფარებს თავს ოაზისის ხეთა ჩრდილში და სტკბება გამოუთქმელის ნეტარებითა. მაგრამ საკუთრივ ასეთის გრძნობის გამოსაცდელად როდია საჭირო უთუოდ აფრიკისა და აზიის უდაბნოებში მოგზაურობა. ბეერისათვის თვით ცხოვრება არა მარტო აზიაში და აფრიკაში, არამედ ევროპასა და ამერიკაშიც იგივე უდაბნოა სახარისა და ანაბეთისა. როდესაც ცხოვრება ღვიძლის დედის მაგიერ ბოროტ დედინაცვლად გადაგქცევია, როდესაც მთელი შენი დღე სიმწარისა და ჯავრის მეტი არა გრგებიარა—რა ამ წუთისოფელში, მაშინ იგივ მგზავრი ხარ უდაბნოში, სადაც შენი ხვედრი მწვავე ტანჯვაა და სხვა არაფერი. კიდევ შენი ბედი, თუ მიადექი სადმე მწვანოვანსა და შეიმსუბუქე ტვირთი ცხოვრებისა. ამისთანა ბედნიერ შემთხვევაზე შენც იმავ ნეტარებას იგრძნობ, იმავ სიტკბოებას იგემებ, რომელსაცა ჭგრძნობს უდაბნოს მგზავრი აყვავებულ მწვანოვანზე...

**

სწორედ ამ გვარ ოაზისზედა ეგრძნობდით ჩვენც ჩვენს თავსა ბ-ნ იონა მეუნარგის ლექციებზე ქართულს ენაზე, სადაც, ეს ენა ეს ენა, ეს ენა, ეს ენა,

მოსთქვა სიტყვა და გამოხატა ბერ-ძეს ღვაწლი და ღირსებანი. განსვე-ნებულმა თითქმის ორმოცი წელი-წადი გაატარა ჩვენს ქვეყანაში. იგი იყო აქაურის საარხეოგრაფიო კომი-სიის თავ-მჯდომარე.

*** ვაზიანი: აგერ ოთხი დღეა, რაც ძლიერი ქარი ჰქრის, რომელ-მაც დიდი ზიანი მისცა აქაურს და ახლო-მახლო სოფლების მცხოვრებ-ლებს; ქარისაგან და სიცივისაგან საძ-ოვარზე მრავალი საქონელი დაი-ხოცა: ცხენი, ძროხა, ხარი, თხა და ცხვარი. ქარი იმდენად ძლიერია, რომ გზაზე მიმავალს ურმებს, სა-შინლად დატვირთულს, პირ-ქვე ამ-ხობს და ამათი პატრონები ქარის ჩა-დგომას ელოდებიან.

კახეთი: დიდი ხანია, რაც წვიმა არ მოსულა და ამის გამო გახმა ყოველივე მცენარე. პურმა, ქერმა და სიმინდმა უწვიმობის გამო თავი ვერ იჩინა; ამას ქარიც დაერთო, რომელმაც ძირს დასცა და მიწაზე გააწვინა. კახელებს იმედი ჰქონდათ, რომ და-სავლეთის ქარი წვიმას მოიტანდა, მაგრამ ამ იმედმაც უღალატათ: ქარი ჩადგა და წვიმა-კი არ მოსულა, თუ ასე გასტანა, პურისა და ქერის მოსავალს და ყურძნისას დიდი ზია-ნი მიეცემა.

*** ჯავთის მაზრა: საუკეთესო და პირველი სათესლო ადგილი არის მდ. აკუშის ჩასართავიდგან მდ. ას-ტარამდე, ანუ, უკეთ ვსთქვათ, ყი-ზილ-აღაჩის ყურე. ამ ყურეში თევზის ჭერა აღკრძალულია ოთხის თთვის განმავლობაში, სახელდობრ, ქრის-ტეშობისთთვეს თებერვალს, მარტსა და აპრილში. თვალ-ყურის სადევნელად თევზის ჭერის გამგეობას თავისი აგენ-ტები ჰყავს, რომლებსაც ეძლევათ შუნა, ან ზღვის ნავი, კიდევ ერთი პატარა ნავი და ხუთი კაცი კომანდა: ერთი ლოცმანი და ოთხი მატროსი. ეს კომანდა აგენტის ხელ-ქვეშეთ არის, თევზის გამგეობამ წელს სხვათა შორის თვალ-ყურის სადევნელად ყურემი გაჰგზავნა მოხელე. (Смотритель полиціи рыбныхъ промысловъ) კოტოვიჩი. კოტოვიჩის ნავზე სხვათა შორის ყოფილა მატ-როსად ერთი ლეკი, სახელად შახ-ბაბა. ხუთს ამ თთვისას კოტოვიჩს შე-უგიწვნია, როგორც თვით ლეკი შახ-ბაბა ამბობს. ლეკს უუკადრისნია კოტოვიჩის სიტყვა, უშიშვლია ხან-ჯალი, დაუკრავს კოტოვიჩისათვის და იქვე მოუკლავს. კოტოვიჩს მიშველე-ბია მატროსი. გამოროტებულს ლეკს ეს არ მოსწონებია და ეს მატროსიც იქვე ჩაუჩეხნია, ასე რომ ერთ თვა-ლის დახამხამებაზე ორი კაცი უმს-ხვერპლია. ამ ამბავმა საშინელი ში-ში და თავ-ზარი დასცა ყურეში მცხოვ-რებთ; ყველა გაჰშტერა, შეაძრწუნა, დააფიქრა ამ შემთხვევამ.

ეს ლეკი შახ-ბაბა დიდი ხანია თუ-რმე ბოკეპრომისლის მოიჯარადა-რეებთან იმყოფებოდა მოსამსახურეთ, ყარაულად, მაგრამ დაუთხოვნიათ, რადგან ცოტა აჩქარებული კაცი ყო-ფილა და გულის მოსცა სცო-ლნია. ამას კინაღამ არ მოუკლავს ბოკეპრომისლის უფროსი ნოკერი ნერიატუროა. ამბობენ, ამ ლეკს კაცი მოუკლავს დაღისტანში და იქიდგან გამოქცეულაო. კოტოვიჩი ახალგაზ-და კაცი იყო და სულ ხუთი-ექვსის თთვის შერთული ცოლი ჰყავდა, რომელიც ეხლა უნუგეშოდ დარჩა.

*** ამ დღეებში პეტერბურგს ეს-ტუმრება შვიდი მოგზაური იაპო-ნელი, რომელთაც განზრახვა აქვთ შეისწავლონ რუსეთის ვითარება. ეს მოგზაურები დაათვალიერებენ კავ-კასიას და შავის ზღვის ნაპირებს.

*** «მშაკს» მოუღია ზეითუნის გაჭირვებულთათვის ერევნიდამ 225 მანეთი, რომელიც ოკ-და-ცამეტს სულს შემოუწირავს. ამ ჟამად რედაქ-ციაში არის წინად შემოსულთან ერთად 519 მან და 45 კაპ.

*** ეხლა ტფილისში იმყოფება ინგლისელი ოკულოფორდის უნივერსი-ტეტის პროფესორი, ბ-ნი ფორდრი-კოს კონებიარი (Conybeare), რომ-ელსაც შეუსწავლია ძველი სომხუ-რი ენა და განზრახვა აქვს არისტო-ტელის თხზულებათა შემოწმება. ეს ბ-ნი ფორდრიკოს ბ-ნ ალ-ბერტ ალ-ბერტ ალ-ბერტ ალ-ბერ-ტ ალ-ბერ-ტ ალ-ბერ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ამბები საინგილოდამ

სამხრეთისკენ სოფელ კახისა მდებარეობს ერთი პატარა ბორცი, რომელზედაც ყოფილან აშენებული წმ. გიორგის სახელზედ ეკლესია. ამ ეკლესიასა ირქვა ქურმუხის სიყდარი, ალბად იმიტომ-რომ სოფელსა და იმ მთის შუა ჩამოდის ველსარე ქურმუხი. ამ ქველ ტაძრისა მსოფლად სამარკენელა-ლან დარჩენილი, რომელზედაც ესლა სამლოცველო სახლია აშენებული. ქველს დროს ქურმუხის წმ. გიორგის ეკლესიასა დიდის ძღიერბ-ს სასელი ჭონია და ესლაც აქვს სანაგალოში. თუმცა წინად ანგიდოოები მაჭმდალ რჯულს ცეცხლითა და სმალით დაემორჩილნენ, მაგრამ ამ დროს გულით და სულით მანც ქრისტიანები იყვნენ, თავითნი მამა-პაპის სალოცავებს მანც არა ჭაბრუანდნენ, ისა-სვლნენ ნუმად მარხვასა და ლილითა რომ ეგრ მიდიოდნენ ქურმუხის ეკლესიაზედ სალოცავად, ღამით გადიოდნენ რამდენიმე ოჯახი ერთად, ლოცულობდნენ, სამეფოოს სწირავდნენ და ღამითვე ბრუნდებოდნენ შინ, რათა თათრებს არ მოესწროთ და არ დაეხოცთ.

ესლა, როდესაც ანგიდოელმა ქრისტიანობა მიიღეს (1855 წ.) და თათრებსა ალარ ეშინიანთ, რასაკვირველია, ეგრო ბევრნი მიდიან ქურმუხის სეფდარზედ სალოცავად. არამც თუ მარტო ქრისტიანე ანგიდოელები დადიან ქურმუხზედ სალოცავად, არამედ ის ანგიდოებიცა, რომელთაც ჯერ არ მიუღიათ ქრისტეს სარწმუნოება და არ განთლებულან ქრისტეს სწავლითა და რომელთა რიცხვი 13,000 ვიმდენამდე იქნება.

როგორც ზეითა ესთქეთ, გამაჭმადებულნი ანგიდოელნი მარამ ესლაც ბევრნი მოიპოვებიან ისეთნი, რომელნიც შეიძლება ნახვალ ქრისტიანებად ჩაეთვალოთ, და მხოლოდ ერთი მეტადარეობა-ლან ეს მთავრობის მხრით სიწერა, რომ გამოაღვიძონ ხანგრძლივის ძალისაგან და დაკარგული შეელი გზა ქრისტიანობისა ისევ ამოეზონ. მეტად სიწორია დაინიშნოს საინგილოში ამისთანა მისიონერი, რომელმაც უეჭველად უნდა იცოდეს თათრული და ქართული ენა და ამისთანავე ლოტოდენი მისიონერის თვისებანიც ჭონდეს.

როგორც ნამდვილად ამბობენ, მის მაღალ ეოკელად უსამღვდელოესობის, სამართველოს გეზარხოსის ბაღდადის, მობძანებისათანავე თავის ახალს სამწყესოში, უმთავრესი თავისი ყურადღება მიუქცეია სამისიონერო საქმისათვის საქართველოში. მის მაღალ ეოკელად უსამღვდელოესობას განზრახვა ჭონია ოთხი სამისიონერო სადგური დაეწესოს საქართველოში. იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ერთი ამისთანა სადგური მისიონერისა არ ასცდება საინგილოს, სადაც რამდენიმე სოფელია დასახლებული ქართველთა მაჭმადიანებით.

**

ქურმუხობის დღეობას, რომელიც მოდის ხოდმე კვირა დღით, ნოუმბრის პირველ რიცხვებში, ძალიან ბევრი ხალხი ესწრება. ეოკელი ანგიდოელი ოჯახი მოაჯელობადა სთელის დაესწროს დღეობას, თუ რომ რამე მაზეზმა არ დაეშალა იქ წასვლა. ედგაკვლები მეოგზანენ არ მეეკვრებიან: ქურმუხობის წასვლას დაკეშლისო. მდოცავენს შორის ჭნახავთ როგორც ქართველებს, ისე სომხებსაც სხვა-და-სხვა მხრივაენ: თელავიდგან, საღნაღდგან და ნუხიდგან. დღეობას ანგიდოის მიაქვს შესაწირავად: გამომცხვარი პური, ეკმა, ხადი, ქთამი, ცხვარი და სანთელ-საკმელი. ქთამებს და ცხვრებს მეეკვლეს ასხურებენს წმ. წყლით, ჭხოკავს და აქვე სწყლს. ანგიდოი სწირავს წმინდანს ქთამებისა და ცხვრების სუფლებს და არა თვითონ ამით ხარეს, როგორც იციან სხვაგან საქართველოში. ანგიდოემ უთოუად აქვე უნდა დაჭ�საკვლი თავის ხელით. ზოგჯერ თითო შეიდებული ოჯახი ქურმუხობას ხეთს და ხოს მეტს ცხვარს დაჭვლის, ამათს სუფლს სატს შესაწირავს, ხარეს-კი დაამრავლებს და მთელს ზამთარს ამასა სჭამს.

**

ქურმუხზედ ეკეკლესიაის აშენებას საანგიდოსათვის დიდი მნიშვნელობა აქვნა, ამით ქრისტიანობა ერთს ნაბიჯს წინ წასდგამს ანგიდოთა შორის. ქურმუხის წმ. გიორგის ეკლესია ანგიდოი დიდ პატივსა სცემს, სწამს ამისი ძალიერება და აშინაან კიდეც. შეიძლება ანგიდოემ სხვაგან სადმე ტაეფიდან, მაგრამ ქურმუხზედ და ქურმუხის სეფდარს თავის დღეში ტაეფიდან არ დაფიცამს. მთელის საინგილოს ქრისტიანები დიდი სასი მოწადინებულნი არიან, რომ ქურმუხზედ ეკეკლესია აეშენონ, ამისათვის თავიანთ შორის კიდევ შეეგრებათ 350 მანეთამდე, როგორც ამბობენ ზოგიერთნი. ეს ფული, რასაკვირველია, არა ერთის ერთის პატარა ეკეკლესიის ასაშენებლად, მერე ამისთანა მთაზედ, სადაც წყალს დასასვამი ზიდავს დიდი ეჯაფა უნდა. როგორც გავიგონეთ, მის მაღალ ეოკელად უსამღვდელოესობას საქართველოს ეგზარხოსს ბაღდადის ნება მიუცია კახის ეკეკლესიის კრებულისათვის ქურმუხზედ ეკეკლესიის აშენებისა და ამისთანავე უბანსა, რომ ამ საკენისათვის ფული შეგროვონ მთელს საეგზარხოსოში. ამისთანა კეთილს საქმეს, ცხადია, ეკეკლ ქრისტიანი თანაეგრძნობს, რათა-კი შეეძლება, ფულიანი იქნება თუ სხვა რამე დახმარებით.

**

სოფელს კაკში 1869 წლიდგან არსებობს ერთ-კლასიანი სამრეკლო სკოლა, რომელიც შესახებ ქრისტიანობის აღმადგენელ სახოგადოებას უკადია წელიწადში 900 მანეთი. ამ სკოლაშ დიდი სარგებლობა მოუტანა საინგილოს ქართველებს. ამით, ვინც ესლა სასწავლოფიო სამსახურში არიან, პირველ დასაწყისი საწავლა ამ სკოლაში მიუღიათ; ბევრნი არიან ესლა სოფლელნი, რომელთაც წერა-კითხვა ამ სკოლაში უსწავლიათ. ესლა ეს სკოლა მომავალ სექტემბრისათვის უნდა გაუქმდეს და ამის მაგიერად უნდა დაარსდეს საერო განათლების უწყების ორ-კლასიანი სასოფლო სასწავლებელი, სადაც უნდა იყოს რამდენიმე სასწავლოსნო განყოფილებანი; ამის გარდა აქვნია კიდევ პირუშეის მოკვლის განყოფილებაც. ამ უკანასკნელს განყოფილებას დიდი მნიშვნელობა აქვნია მთელ საინგილოსათვის, სადაც ერთს უმთავრეს საშუალებათა შორის სამედიცინო მოპოვებისათვის პირუშეის ტყის მოშენებაც ითვლება. უკანასკნელი ღირბილი ოჯახი ტყის პირს გაჭეიდის აქ არა ნაკლებ 15 მანეთისა და მეტადრი, შემლებული ოჯახი ხომ გაჭეიდის წელიწადში არა ნაკლებ 250 მანეთისა. ფუფი პირი 12 მანეთიდგან 15—16 მანეთამდე იყიდება ხოდმე.

წინასწ�dელ სკოლის შენობა მომავალ სკოლისათვის პატარა იქნება და ამიტომ კახის საზოგადოება ესლაკე შეუდგა შენობების გადადებისათვის მასალის მომზადებას. უკანე მოიტანეს ქვა, ქვიშა, ხე-ტყე, კირის დაწვასაც თითონ ეპირობენ, ასე რომ მარტო ოსტატისათვის-ღა დასაჭირდებათ ფულის მიცემა.

მომავალი სკოლა დიდის სარგებლობას მოუტანს სალხსა, თუ რომ რეგანი მასწავლებელი განწესდენ.

**

სოფ. კახიდგან ალმასკვლეთისკენ რვა ვერსის მანძილზედ, ხეობაში, მდებარეობს ლეკების სოფელი ალისა, სადაც არის ობიელი სამეგრანდო წყალი. ამ წყალზედან ყმამალისაც ბევრნი დადიოდნენ და ბევრნიც რჩებოდნენ სხვა-და-სხვა ავადმყოფობისა და სენისაგან, მაგრამ ამის თქმა უფრო ბევრნი იყოდან როგორც ახლო-მახლო სოფლებიდგან, აგრეთვე ტფილისიდგანაც. ფარსულს შემოდგომაზედ ალისაში იყო, მთავრობის განკარგულებით, იქურის წყლების გამოსაკვლევად გამოჩენილი ქიმიკოსი, ბანა სტრუკ, რომელმაც სთქვა, რომ ალისის მაგნის წყლები ამასთუმნის სამეკურნალო წყლებს თუ არა სჯობია, არაფერით ჩამორჩებაო. თუ ეს მართალი გამოდგა და დამტკიცდა, კარი და ალისა თავის წყლებით ტფილისის მცხოვრებლებს ამასთუმნის მაგიერობის გაუწევს. იქ წასვლისათვის და წყმლობისათვის ერთის კაცს ესჯაჯება 300—400 მან. ეს ამის მესაქმეადე არ დაეხარჯება, რადგანაც სასრულ-სასჭეფელ აქ უფრო ეიფვა.

**

სოფ. კაკს ახლო მომავალში კარგი ბედი მოელის. ჯერ ესლაკე სკოლა ეკეკლესიერ სამრეკლოდ სხვა დიდრონ სოფლებს საქართველოში. მომავალ ენკენისთვეს ექნება ორ-კლასიანი სკოლა რამდენისმე განყოფილებით. აქ არის ესლა ფოსტატელეგრაფის განყოფილება, სადაც შეიძლება ეოკელ ჯერ კორესპონდენციებისა და ამანათების გზავნა-მიღება. არის სასოფლო სამკურნალო — ავთოიაქი თავის ფარეშეთი. ამ ყველა სოფ. კაკს აქვია ნასწავლი და ეამიდადი ბებია და ეს დიდი დასაკვლისა ინგილოებისათვის, რადგანაც ძალიან ბევრნი ინოცენტიან მელოგინობის დროს უანტრონობით და უფოდინრობით. ს. კაკში არის საბოჭაფლო სამმართველოდ და არის ეგრეთვე ბაზარი სომხებითურთ, სადაც შეიძლება ეკეკლესიერი საჭირო ნაეთი და სეკანი იშო

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რედაქტორზე, რომ ნება არა ჭქონდა სიადუმლო მწერა-მოწერა გამოემეჟანებინა და გამოეკეთებინა. დიდღონი გრაფ ბობრიკოვსაც ეშინოდა, რომ ნუ დასთმობ ამ გვარს საქმეოელს და წინააღმდეგობა გამოაცხადეო. ბუღანკეს მოამზრეებმა რომ ეეღარაფრით მოახერხეს თავის გამართლება ამბავენ თურმე, რომ ეგ გამომეანებული დეპეშები ეჯდაა, ბუღანკე მაგისთანა არც არას დასწერდა და არც დაუწერია. ზოგეერთს გაზეთებს დიდღონით კორესპონდენტები გაუგზავნათ ამ უკანასკნელის გარემოების ზეშმარიტად შესატყობად და აღმოჩენილა, რომ დეპეშები ეჯდა-კი არა, სამგალეთია.

ამასობაში ბრძოდა ბუღანკეს მომხრეთა და მოწინააღმდეგეთა შორის უფრო და უფრო ძალეერდება. სპბრანდო ამომრჩეველთ ჩრდილოეთ დეპარტამენტისაკენ პროკლამაციას პროკლამაციაზედ მისდით. ბუღანკეს მომხრეთა პროკლამაციას ეეენე ეეენან ჩეენმა მეითხეელებმა. ეი იმის მოწინააღმდეგეთა პროკლამაციაა ჩრდილოეთ დეპარტამენტის ამომრჩეველთა მიმართ:

«ამომრჩეველებო! მომავალს კვირას თქვენი ხმრა უნდა აცოდინოთ ქვეყნისს ისეთის საკნის შესახებ, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს მთელის საფრანგეთის ბედისა და უბედობისთვის. თქვენ წინა სდგას ორი კანდიდატი: ბოდ ფუკარი და ბუღანკე. ფუკარის სიხელი ნნიშნავს: რესპუბლიკას, თავის-უფლებას, წარმატებას და მშვიდობიანობას; სახელი ბუღანკესი, გუშინ არეულობისა და უწესოების მომხდელ კაპიტანისა და დღეს-კი ერთ-ხმად ბონაპარტელთა მეთაურად წოდებულისა, ნიშნავს დიქტატურას. ორი დიქტატურა უმჯე ეგზიდეიათ და იეთი, რადგე დაეეგიდათ ეს დიქტატურები: იმათის მიზეზით შემოკეესათ ტერი 1814 წელს, დაკარგეეთ ელზას-ლორენი და დაკარმათ ტერმა 1870 წელს. დიქტატურობის დროს საფრანგეთი ეიღეტ მაწანწალათა ხელში კარდეს, თავის-უფლებს ისუფლებ, მშვიდობიანობა და წესიერება ირეეეკა, რესპუბლიკას ბოდო ეეეეს! ამიორჩიეთ: დიქტატურა, ან რესპუბლიკა!»

წერილი ამბები

ლედამიწის ზეკრეზედ არსებობს ქალაქი, რომელსაც განეკუნენ ქალები. ეს ქალაქი გახლავთ სარაკეეზი, რომელიც კანზასის შტატში მდებარეობს. ამ რამდენსაშე წლის წინად ეს ქალაქი ბატარა დაბა იეო და ძალიან ცუდი სახელიც ჭქონდა გაეარდნილი. ქალაქის უმეტესი ნაწილი სამეიტლოებს ეჭირა, სადაც ქალაქელნი თამაშობდნენ, დოთობდნენ და ერთმანერთს ჭხანკალაედნენ. ისე დეეე არ გაიკვლიდა, რომ ერთი ჩხაკი და ერთი ადამიანი არ მომხდარიეო. კაცის მკე�არავინ არაფერს ერჩოდა, ავაზაკები თავის-უფლებად დადიოდნენ. ერთს დეეს ქალაქის მოურავებად ქალები დაეეეენეს და შეიტეკვა ეეეკაფერი. სამეიტლოები დიაეეტ, ქალაქელის თამაშობა ადეგრძალა. რასაკვირეელია, სეელ ქალების ზედ-მოქმედებს არ მეეწერება ასეთი ამბავი, ხოლო ისიც-კი ეჭვს გარეშეა, რომ ქალებს დიდი გეკოლეს ჭქონდათ. პირველში ქალების საბეჭოს წეკრებად ამორჩეკა ეეეკელს სიეიდანდან არა ჭეოფილად თურმე, ხოლო შემდეგში, როცა ამორჩეეულნი სანიდასეირად აჭეკოდნენ და ქალაქის საკეთილოდ ჭეოქმედებდნენ, ქალებმა იმითი კელეკ ამორჩეკა დაიყენეს და ასეე მოიქცნენ. ექ ქალაქის მოურავად ამორჩეეულია მისტრის ზოია. არის კანზასში მეორე ქალაქიც, რომელსაც ქალები განხეგენენ. ამ მეორე ქალაქში მოურავად არის ამორჩეული გამოსენილის ოფიცერისა და მამეფთ-მეპატრონის ცოდი, მისტრის სუსანი მედორა ზალერი. ეს ადამიანი აგერ რამდენიმე კეირა იქნება, თავის თანამდეგობის ასრულებს და ამასთან თავის ოჯახსაც უვლის და თავდ-ეეერს ადეკნებს თეურმე.

— სერ რაჩარდ მარტინს, დუბლინის მომეუნეეთათვის რეგანის სადგურების დამორთვის საზოგადოების თავ-მჯდომარეს, ამის წინად ეთქეამს, რომ ამ მეეთათ შორის, რომელთაც ჩეენ გაემართეთ სადგომები, ათასზე 17,4 კეკება, ხოდო მთელს დუბლინშეა-კი საერთოდ ათასზე 30,5. ამ ანგარიშიდგანაც სჩანს, რომ ეოკეელ ეწლიე დუბლინში 3,000 კაცი კეკებს, რომელთა სიკეკდილის მიზეზი ტეფი სადგომებია. უფრო საკვირეველი ცხობები მოეკეკეს მარტინს, რაკი მაკალითად იეკეს დუბლინის შეა უბანს, ბლეშსბერის. ეს უბანი ჩრდილოეთიდგან სამრეთისაკენ მიდის და შეაზე სერის ოქრეოგარსტრატეს. ამ უბნის ჩრდილოეთ ნაწილში ქეეკები კანიერნა, სადგომები ფეართ და ამის გარდა მოკალნეიც ოთახეკა. სამრეთ ნაწილში-კი ქეეკები ეიერა, ბნელი, ჭკერი დასეშეული და ერთის ოთახეში ეჩრდილ ოჯახია მოთავსეკეული. ბლეშსბერის ჩრდილოეთ ნაწილში ეოკეელ წელიწადს ათასზე 15 კაცი კეკებს, ხოდო სამრეთ ნაწილშეკი—53 კაცი.

— სარა ბერნარი შეიღეშეიდს მოკელს. წარმოდგენის დროს ანდაჭტეში თეთრეეულს და ტანსასმოსს ამზადებს თურმე თავის მომავალ შეიდეშეიდასთეის. ბებიას ეხლაკე უშიკეია ნათდეა. თუ კეკეშეიდი გამოდგა ბავშეი, ბრაზიდიან იმპერატორმა უნდა მოსნთდეს.

დეპეშა

9 აპრილი

ᲞᲔᲢᲔᲠᲑᲣᲠᲒᲘ. განზრახეა აქეთ ერობისა და თემის დაწესებულებანი ასე გადაკეეთონ: თემსა და ერობას მინდობილი ექმნება განაგოს თემისა და ერობის უძრავი ქონება, ფული და თანხა, სამადლო დაწესებულებანი, ერის ჯან-მრთელობის საქმე, საქმე შენობათა აგებისა და ეურის გდება მისი და აგრეთეე საერო განათლების საქმეკა. თემსა და ერობას შეეძლეება საეალდებულო წესთა შემოღება. ეს წესნი კანონიერს ძალაში შეეკენენ მას შემდეგ, რაკი გუბერნატორი დაამტკიცებს. გუბერნატორებს ნება ეძლეეთ ამ პროეექტთ უეკრეე რეეეზია უყონ ერობისა და თემის დაწესებულებათა.

რადგან ღეინოებს სიყალბით აკეეთებენ, ამიტომ ეხლა ცალკე წესნი უნდა შემუშავდეს ღეინოს სყიდეის თვალ-ყურის გდებისათეის. ღეინის მეეთებელნი და მყიდეელნი, სისხლის სამართლით დასჯის გარდა, ჯარიმითაც იქმნებიან დასჯილნი. იმათის დასჯის საქმე ამასთანაეე გაზეთებშიაც იქმნება გამოცხადებული.

ბრიანსკის ქარხნების ამხანაგობა მალეეეეისა გაკოტრდა.

ᲞᲐᲠᲘᲫᲘ. ბულანკეს მომხრენი გუშინ სალამისაკე დიდ ამბავენი იყენენ, მეტადრე მონმარტრის ქუჩაზე, გაზ. «Cokard»-ის რედაქციის წინ და იმის ახლო-მახლო ბულეარეებზე. რამდენიმე კაცი შეეყრობილ იქმნა, მაგრამ შემდეგ ისეე გაანთავისუფლეს. საიმისო უწესოება არა მომხდარა.

გაზ. «Correspondence de L'Est»-ს სწერენ დეპეშით ბერლინიდამ სარწუნოდ 9 აპრილის თარიღით შემდეგსა: «გერმანიის იმპერატორის ავადმყოფობამ უკანასკნელ ხარისხამდე მიაღწია, სისხლი უკვე მოეწამლა; მისი უდიდებულესობა გადასვენებული წეეს კუშეტზე; სუნთქეა გაუჭირდა; ჰაერის სასუნთქი მასრა თითქმის ფილტვებამდეა ჩაშეებული და ქვემო პირი მასრისა ლამის ახალმა სიმსიენემ დაჰფაროს; კუჭის პირი უკვე დაფარულია; სიცხე ხან 38 და ხან 39 გრადუსი აქეს; ცოტა თავს არ ანებებს იმპერატორს კეირას აქეთია».

ᲑᲔᲠᲚᲘᲜᲘ. ოფიციალურად გამოცხადებულია გუშინ სადამოს: დღეს დილადამ სადამამდე იმპერატორი უკეე ბრძანდებოდა, მაგრამ სალამოზედ-კი ტეებამ მოუმატა და სუნთქეა გაუჭირდა.

ᲞᲐᲠᲘᲫᲘ. დეპუტატთა პალატაში ასადი დასი შესდგა და ეს დასი ჭეოქერობს ბულანკეს მეეშრომსა.

ᲞᲔᲢᲔᲠᲑᲣᲠᲒᲘᲡ ᲑᲘᲠᲟᲐ 8 ᲐᲞᲠᲘᲚᲘ

	ᲛᲔᲠᲘᲜᲓᲘᲡ.	ᲛᲔᲠᲘᲜᲓᲘᲡ.	ᲛᲔᲠᲘᲜᲓᲘᲡ.
	ᲛᲐᲜ. Გ.	ᲛᲐᲜ. Გ.	ᲛᲐᲜ. Გ.
ხუთ-მანათიანი ოქრო.	— ,,	— ,,	9 73
ტამოჟნის კუპონები .	— ,,	— ,,	193¹/₂
მანათიანი ვერცლის ფული	— ,,	— ,,	1 41
5% პირველის შინაგანის ნესხის მომგები ბილეთი	— ,,	— ,,	266³/₄
—მეორისა	— ,,	— ,,	242³/₄
გირანტ. ფურცელი ტფილისის ბანკისა .	98	— ,,	— ,,
ქუთაისის ბანკისა . .	98	— ,,	— ,,
ტფილისის საერთაერო ნდობის საზოგადოებისა	— ,,	— ,,	— ,,

ქალაქის თავი აცხადებს, რომ 4 აპრილის კრების მაგიერად, რომელიც არ შესდგა, ახალი კრება ინიშნება 11 აპრილისათვის. ამასთან თუ ამ ს